

ЗВІТ

**про стратегічну екологічну оцінку проєкту Програми
економічного і соціального розвитку міста Чернігова
на 2022 рік**

ЗМІСТ

ВСТУП	3
1. Зміст та основні цілі проекту Програми, його зв'язок з іншими документами державного планування	4
2. Характеристика поточного стану довкілля, у тому числі здоров'я населення, та прогнозні зміни цього стану, якщо Програму не буде затверджено (за адміністративними даними, статистичною інформацією та результатами досліджень)	4
3. Характеристика стану довкілля, умов життєдіяльності населення та стану його здоров'я на територіях, які ймовірно зазнають впливу	21
4. Екологічні проблеми, у тому числі ризики впливу на здоров'я населення, які стосуються проекту Програми, зокрема щодо територій з природоохоронним статусом	22
5. Зобов'язання у сфері охорони довкілля, у тому числі пов'язані із запобіганням негативному впливу на здоров'я населення, встановлені на міжнародному, державному та інших рівнях, що стосується Програми, а також шляхи врахування таких зобов'язань під час її підготовки	23
6. Опис наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, у тому числі вторинних, кумулятивних, синергічних, коротко-, середньо- та довгострокових, постійних і тимчасових, позитивних і негативних наслідків	24
7. Заходи, що передбачається вжити для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків	26
8. Обґрунтування вибору виправданих альтернатив, що розглядалися, опис способу, в який здійснювалася стратегічна екологічна оцінка	27
9. Заходи, передбачені для здійснення моніторингу наслідків виконання плану заходів для довкілля, у тому числі для здоров'я населення	30
10. Опис ймовірних транскордонних наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення (за наявності)	31
11. Резюме нетехнічного характеру	32

ВСТУП

На сучасному етапі розвитку суспільства все більшого значення у регіональній політиці набуває концепція сталого розвитку, спрямована на гармонізацію економічної, соціальної та екологічної складових. Поява цієї концепції пов'язана з необхідністю розв'язання екологічних проблем і врахування екологічних питань у процесах планування та прийняття рішень щодо соціально-економічного розвитку регіонів.

Стратегічна екологічна оцінка стратегій, планів і програм дає можливість зосередитися на всебічному аналізі можливого впливу запланованої діяльності на довкілля та здоров'я населення, використовувати результати цього аналізу для нівелювання або пом'якшення екологічних наслідків у процесі стратегічного планування.

Стратегічна екологічна оцінка (СЕО) – це інструмент реалізації екологічної політики, котрий базується на простому принципі: легше запобігти негативним для довкілля наслідкам діяльності на стадії планування, ніж виявляти та виправляти їх на стадії впровадження стратегічної ініціативи.

Метою стратегічної екологічної оцінки є сприяння сталому розвитку шляхом забезпечення охорони довкілля, безпеки життєдіяльності населення та охорони його здоров'я, інтегрування екологічних вимог під час розроблення та затвердження документів державного планування.

Стратегічна екологічна оцінка проєкту Програми економічного і соціального розвитку міста Чернігова на 2022 рік (далі - проєкт Програми) здійснювалася робочою групою з проведення стратегічної екологічної оцінки (СЕО) проєкту Програми економічного та соціального розвитку м. Чернігова на 2022 рік, утвореною розпорядженням міського голови від 16.07.2021 № 100-р (далі - Робоча група).

1. Зміст та основні цілі Програми, її зв'язок з іншими документами державного планування

Програма економічного і соціального розвитку міста Чернігова на 2022 рік є документом державного планування місцевого рівня, що розроблений з урахуванням норм Конституції України, Господарського кодексу України, законів України «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України».

Проект Програми готується за пропозиціями структурних підрозділів міської ради, з урахуванням пропозицій підприємств, установ та організацій міста, що задіяні у виконанні визначених завдань.

Мета проекту Програми полягає у забезпеченні комплексного розвитку міста та втіленні на місцевому рівні державної політики розвитку громад та територій України, що досягається через спільну реалізацію інтересів влади, громади та бізнесу.

У проекті Програми відображені основні досягнення 2021 року у сфері економічного та соціального розвитку, основні проблемні питання, у тому числі які потребують вирішення на державному рівні, визначено пріоритети розвитку міста на 2022 рік.

Проект Програми тісно пов'язаний з діючими цільовими міськими програмами.

2. Характеристика поточного стану довкілля, у тому числі здоров'я населення, та прогнозні зміни цього стану, якщо Програма не буде затверджена (за адміністративними даними, статистичною інформацією та результатами досліджень)

Чернігів – адміністративний, промисловий і культурний центр Чернігівської області, розташований на правому березі річки Десна. У відповідності із Законом України «Про охорону культурної спадщини» Чернігів віднесений до категорії історичних міст.

На 01.01.2021 чисельність наявного населення міста склала 285,2 тис. осіб що становить близько 44 % міського населення області.

Найбільше за розрахунками у місті виробляють промислової продукції підприємства переробної промисловості. Галузями, які визначають розвиток промислового виробництва та мають у галузевій структурі переробної промисловості найбільшу частку виробленої продукції, є виробництво харчових продуктів та напоїв, текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів, виробництво гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції, виробництво автотранспортних засобів. В місті розвинене складське господарство, що забезпечує зберігання продукції, обслуговування галузей матеріального виробництва.

У Чернігові зосереджений значний туристичний потенціал: це пам'ятки історії, архітектури та пам'ятки, пов'язані з життям і діяльністю видатних діячів минулого.

Перелік потенційно небезпечних об'єктів та об'єктів підвищеної небезпеки, розташованих на території м. Чернігова

№ з/п	Назва потенційно небезпечного об'єкту	Вид небезпеки об'єкта	Місце розташування
1	Автомобільна газова наповню-вальна компресорна станція, АТ «Оператор газорозподільної системи «Чернігівгаз»	ВПНО	14021, м. Чернігів, вул. Любецька, 96.
2	Чернігівський газонаповнювальний пункт, ТОВ «Харківрегіонгаз»	ВПНО	14021, м. Чернігів, вул. Любецька, 165
3	АГЗС, ТОВ «Харківрегіонгаз»	ВПНО	- // -
4	Газові мережі, АТ «Оператор газорозподільної системи «Чернігівгаз»	ВПНО	14037, м. Чернігів, вул. Гончарова, 55. Територія міста.
5	ПАТ «Облтеплокомуненерго» (35 котелень)	ВПНО	14000, м. Чернігів, вул. Ремісничка, 55-б
6	Нафтобаза № 1, ТОВ «Пальміра ОІЛ»	ВПНО	14014, м. Чернігів, вул. Толстого, 154
7	АЗС № 1, ТОВ «Пальміра ОІЛ»	ВПНО	14007, м. Чернігів, проспект Миру, 306.
8	АЗС № 2, ТОВ «Пальміра ОІЛ»	ВПНО	14005, м. Чернігів, вул. Київське шосе, 2.
9	АГЗС № 3, ТОВ «Пальміра ОІЛ»	ВПНО	14031, м. Чернігів, вул. Литовська, 32.
10	АЗС № 5, ТОВ «Пальміра ОІЛ»	ВПНО	14021, м. Чернігів, вул. Любецька, 149а.
11	АЗС № 6, ТОВ «Пальміра ОІЛ»	ВПНО	14030, м. Чернігів, вул. Кільцева, 16.
12	Державна організація «Комбінат «Айстра» Державного агентства резерву України	ВПНО	14000, м. Чернігів, селище Західне, вул. Чудінова, б/н
13	АЗС № 10, ТОВ «МАВЕКС ОІЛ»	ВПНО	14017, м. Чернігів, вул. Любецька, 28.
14	АЗС № 11, ТОВ «МАВЕКС ОІЛ»	ВПНО	14034, м. Чернігів, вул. 1 Травня, 178.
15	АЗС № 25/001, ЧВ по реалізації нафтопродуктів ПАТ «УКРНАФТА»	ВПНО	14000 м. Чернігів, вул. Київське шосе, 3.
16	АЗС № 25/003, ЧВ по реалізації нафтопродуктів ПАТ «УКРНАФТА»	ВПНО	14032, м. Чернігів, вул. Кільцева, 8.
17	АЗС № 25/004, ЧВ по реалізації нафтопродуктів ПАТ «УКРНАФТА»	ВПНО	14010, м. Чернігів, вул. Гагаріна, 14а.
18	АЗС № 25/005, ЧВ по реалізації нафтопродуктів ПАТ «УКРНАФТА»	ВПНО	14021, м. Чернігів, вул. Глібова, 98.
19	АЗС, ТОВ «ІНТЕРГЕОКОМ»	ВПНО	14034, м. Чернігів, вул. 77-ї Гв. Дивізії, 1
20	АЗС з АГЗП №3, ТОВ «ІНТЕРГЕОКОМ»	ВПНО	14017, м. Чернігів, вул. І.Мазепи, 55-в
21	АЗС з АГЗП №4, ТОВ «ІНТЕРГЕОКОМ»	ВПНО	14000, м. Чернігів, вул. Л.Пашина, 14

22	АЗС, ТОВ «СІТІ-ТРЕЙДІНГ»	ВПНО	14017, м. Чернігів, вул. І.Мазепи, 54а
23	АЗС «ОККО» № 15, ПП «ОККО-РІТЕЙЛ»	ВПНО	14031, м. Чернігів, проспект Миру, 194.
24	АЗС «ОККО» № 14, ПП «ОККО-РІТЕЙЛ»	ВПНО	14031, м. Чернігів, вул. І. Мазепи, 79.
25	АЗС з АГЗП «ОККО» № 16, ПП «ОККО-РІТЕЙЛ»	ВПНО	14000, м. Чернігів, вул. Кільцева, 1.
26	АЗС «ОККО» № 46, ПП «ОККО-РІТЕЙЛ»	ВПНО	14021, м. Чернігів, вул. Ріпкинська, 3-г
27	Квартирно-експлуатаційний відділ м. Чернігів, АЗС	ВПНО	14031, м. Чернігів, вул. В. Дрозда, 19
28	ТОВ «Компанія «Чернігів-автогаз» АГНКС - 360	ВПНО	14001, м. Чернігів, вул. Робоча, 6
29	Склад ПММ ТОВ «СПК»	ВПНО	14000, м. Чернігів, вул. І.Мазепи, 59.
30	АЗС з АГЗП № 1, ПП «КТ СЕРВІС»	ВПНО	14000, м. Чернігів, вул. Ціолковського, 30
31	АЗС з АГЗП № 2, ПП «КТ СЕРВІС»	ВПНО	14000, м. Чернігів, вул. Громадська, 60.
32	АЗС з АГЗП №3, ПП «КТ СЕРВІС»	ВПНО	14000, м. Чернігів, вул. Малиновського, 30а
33	АЗС з АГЗП №4, ПП «КТ СЕРВІС»	ВПНО	14037, м. Чернігів, вул. Козацька, 41
34	АЗС з АГЗП, ТОВ «ТРАНС ГРУП ОЙЛ»	ВПНО	14010, м. Чернігів, вул. Козацька, 58
35	ПП «ФІРМА «БІЛЛ» , АЗС	ВПНО	14000, м. Чернігів, вул. І.Мазепи, 63
36	Склад ППМ, ТОВ «Спутнік-Тревел ЛТД»	ВПНО	14010, м. Чернігів, вул. Громадська, 66 б
37	ПАТ «Чернігівське АТП-17462», склад паливо-мастильних матеріалів	ВПНО	14021, м. Чернігів, пров. Старобілоуський, 4а.
38	Чернігівська дирекція Українського ДППЗ «Укрпошта», склад паливо-мастильних матеріалів	ВПНО	14021, м. Чернігів, вул. 1 Травня, 175.
39	АЗС, КП «АТП-2528»	ВПНО	14021, м. Чернігів, вул. 1 Травня, 173.
40	АГЗС, КП «АТП-2528»	ВПНО	14021, м. Чернігів, вул. 1 Травня, 178
41	ЧЕРНІГІВСЬКА ОБЛАСНА ЛІКАРНЯ, Киснева станція ГХК-3/1,6.	ВПНО	14037, м. Чернігів, вул. Волковича, 25
42	АГЗП, ТОВ «АВАНТАЖ 7»	ВПНО	14000, м. Чернігів, вул. Кільцева, 1 6б
43	АГЗП, ТОВ «АВАНТАЖ 7»	ВПНО	14010, м. Чернігів, вул. Попова, 6
44	АГЗП, ТОВ «АВАНТАЖ 7»	ВПНО	14010, м. Чернігів, вул. І. Мазепи, 57 в
45	АГЗП ТОВ «ОЛІАН ЛПГ»	ВПНО	14000, м. Чернігів, вул. Козацька, 64
46	АЗС з АГЗП ТОВ «Центуріон-Дістрібушин»	ВПНО	14037, м. Чернігів, просп. Миру, 231 а
47	Моторновагонне депо ДТГО ПЗЗ	ВПНО	14017, м. Чернігів,

			вул. Привокзальна, 30.
48	Багатопаливна АЗС, ПрАТ «Чернігівавтосервіс»,	ВПНО	14000, м. Чернігів, вул. Громадська, 39
49	ПАТ «Метиз»	ПНО	14011, м. Чернігів, вул. Громадська, 60.
50	ТОВ «Український кардан»	ВПНО	14000, м. Чернігів, проспект Миру, 312
51	ПрАТ «Чернігівський автозавод»	ВПНО	14000, м. Чернігів, просп. Миру, 312
52	Газове господарство, котельня, ПАТ «Чернігівський завод радіоприладів «ЧЕЗАРА»	ВПНО	14000, м. Чернігів, вул. Захисників України, 25
53	Складські приміщення служби постачання ГСП «Промпостач», ПАТ «Чернігівський завод радіоприладів «ЧЕЗАРА»	ВПНО	– // –
54	Гальванічний цех, ПАТ «Чернігівський завод радіоприладів «ЧЕЗАРА»	ВПНО	– // –
55	ТЕЦ, газове господарство, КЕП «ЧЕРНІГІВСЬКА ТЕЦ» ТОВ ФІРМИ «ТЕХНОВА»	ХНО (соляна кислота, ступінь небезпеки – 3), ВПНО	14000, м. Чернігів, вул. Ушинського, 23
56	Реагентне господарство, КЕП «ЧЕРНІГІВСЬКА ТЕЦ» ТОВ ФІРМИ «ТЕХНОВА»	ХНО	– // –
57	Мазутосховище, КЕП «ЧЕРНІГІВСЬКА ТЕЦ» ТОВ ФІРМИ «ТЕХНОВА»	ВПНО	– // –
58	Золовідвали, КЕП «ЧЕРНІГІВСЬКА ТЕЦ» ТОВ ФІРМИ «ТЕХНОВА»	ВПНО	– // –
59	АЗС, КЕП «ЧЕРНІГІВСЬКА ТЕЦ» ТОВ ФІРМИ «ТЕХНОВА»	ВПНО	– // –
60	Залізнична станція Чернігів	ВПНО	14004, м. Чернігів, Проспект Перемоги, 1
61	Пристанційна база, ПрАТ «ЧЛГЗ «ЧЕРНІГІВСЬКА ГОРІЛКА»	ВПНО	14005, м. Чернігів, вул. Котляревського, 38 17036, Чернігівська обл, Козелецький район, с.Чемер, вул. Промисловості, 10
62	Чемерський МПД, ПрАТ «ЧЛГЗ «ЧЕРНІГІВСЬКА ГОРІЛКА»	ВПНО	14000 м.Чернігів вул. Громадська, 66.
63	Аміачно-холодильна станція №1, №2, ЧВ ПрАТ «АБІНБЕВ ЕФЕС Україна»	ХНО (аміак, ступінь небезпеки – 3)	14000, м. Чернігів, вул. Інструментальна, 20
64	Газова котельня, ЧВ ПрАТ «АБІНБЕВ ЕФЕС Україна»	ВПНО	– // –
65	Відділення хімводопідготовки, ЧВ ПрАТ «АБІНБЕВ ЕФЕС Україна»	ВПНО	– // –
66	Склад №5 (прекурсорів), ЧВ ПрАТ «АБІНБЕВ ЕФЕС Україна»	ВПНО	– // –
67	Склад №6 (кислот), ЧВ ПрАТ «АБІНБЕВ ЕФЕС Україна»	ХНО	– // –

68	Лужне відділення, ЧВ ПрАТ «АБІНБЕВ ЕФЕС Україна»	ХНО	– // –
69	Дробильне відділення, ЧВ ПрАТ «АБІНБЕВ ЕФЕС Україна»	ВПНО	– // –
70	Дезинфекційне відділення, ЧВ ПрАТ «АБІНБЕВ ЕФЕС Україна»	ВПНО	– // –
71	Сіп станція пивоварного виробництва, ЧВ ПрАТ «АБІНБЕВ ЕФЕС Україна»	ВПНО	– // –
72	Сіп станція пакувального виробництва, ЧВ ПрАТ «АБІНБЕВ ЕФЕС Україна»	ВПНО	– // –
73	Склад газових балонів, ЧВ ПрАТ «АБІНБЕВ ЕФЕС Україна»	ВПНО	– // –
74	Очисні споруди, ЧВ ПрАТ «АБІНБЕВ ЕФЕС Україна»	ВПНО	– // –
75	ТДВ «ПРОДОВОЛЬЧА КОМПАНІЯ «ЯСЕН»	ВПНО	14037, м. Чернігів, вул. Громадська, 41а.
76	Аміачно-холодильна установка, ПАТ «ЧЕРНІГІВСЬКИЙ МОЛОКОЗАВОД»	ХНО (Аміак, ступінь небезпеки – 3)	14021, м. Чернігів, вул. Любецька, 76
77	АЗС, ПАТ «ЧЕРНІГІВСЬКИЙ МОЛОКОЗАВОД»	ВПНО	– // –
78	ПАТ «МЛИБОР»	ВПНО	14026, м. Чернігів, вул. Елеваторна, 1
79	ПрАТ «ЧЕРНІГІВСЬКА МАКАРОННА ФАБРИКА»	ВПНО	14017, м. Чернігів, вул. Комінтерну, 23
80	ПрАТ «ЧЕРНІГІВСЬКА КОНДИТЕРСЬКА ФАБРИКА «СТРІЛА»	ВПНО	14000, м. Чернігів, вул. Комунальна, 2
81	ТОВ «ЧЕКСІЛ-АВТОСЕРВІС»	ХНО (оцтова кислота, ступінь небезпеки – 4)	14023, м. Чернігів, вул. І.Мазепи, 66
82	ТОВ «ЧЕРНІГІВСЬКИЙ ХЛІБОКОМБІНАТ № 2»	ВПНО	14000, м. Чернігів, вул. Любецька, 22
83	ТОВ «ЧЕРНІГІВСЬКИЙ ХЛІБОКОМБІНАТ № 2»	ВПНО	14000, м. Чернігів, вул. Громадська, 41
84	ТОВ «ЧЕРНІГІВСЬКА КАРТОНАЖНО-ПОЛІГРАФІЧНА ФАБРИКА»	ПНО	14038, м. Чернігів, вул. Любомира Бондарука, 26
85	ТОВ «ЧЕРНІГІВСЬКИЙ КОВАЛЬСЬКИЙ ЗАВОД»	ВПНО	14000, м. Чернігів, просп. Миру, 312
86	АГЗП, ТОВ «ЛПГ РІТЕЙЛ»	ВПНО	14014, м. Чернігів, вул. Толстого, 155в
87	ТОВ «СІВЕРТЕКС»	ПНО	14020, м. Чернігів, вул. Малиновського, 36
88	ПРАТ «ЧЕРНІГІВСЬКА ШВЕЙНА ФАБРИКА «ЕЛЕГАНТ»	ПНО	14000, м. Чернігів, просп. Перемоги, 41
89	ТОВ «ЧЕРНІГІВСЬКА ФАБРИКА ЛОЗОВИХ ВИРОБІВ»	ПНО	14008, м. Чернігів, вул. Толстого, 28.
90	Пологовий будинок Чернігівської міської ради, киснева станція	ВПНО	14034, м. Чернігів, вул. 1 Травня, 172
91	ТОВ «ЧЕРНІГІВТОРГ» ТЦ з продажу будівельних матеріалів «ВЕНА»	ПНО	14000, м. Чернігів, вул. 77-й Гвардійської стрілецької дивізії, 1

92	ТОВ «РОСТРА» ТЦ «РОЯЛЬ»	ПНО	14000, м. Чернігів, вул. Музична, 1 (корп. 1)
93	ТОВ «ГАН»	ВПНО	14000, м. Чернігів, вул. Ушинського, 20
94	ТОВ «МОНОФЛОМЕНТ»	ВПНО	14011, м. Чернігів, вул. І. Мазепи, 78
95	Дочірнє підприємство «171 Чернігівський ремонтний завод»	ВПНО	14020, м. Чернігів, вул. О.Кошового, 1
96	АГЗП, ТОВ «ГОЛДЕН ГАЗ»	ВПНО	14020, м. Чернігів, Проспект Миру, 231
97	АГЗП, ТОВ «ГОЛДЕН ГАЗ	ВПНО	14037, м. Чернігів, Проспект Миру, 192
98	ТОВ «ФУДКОМ» супермаркет «ВЕЛМАРТ»	ПНО	14000, м. Чернігів, вул. Незалежності, 32
99	Магазин СЕДАМ-МАРКЕТ, ТОВ «ТОРНАДО-РЕ»	ПНО	14000, м. Чернігів, вул. Красносільського, 61
100	Магазин СЕДАМ-МАРКЕТ, ТОВ «ТОРНАДО-РЕ»	ПНО	14000, м. Чернігів, Проспект Миру, 42а
101	Магазин СЕДАМ-МАРКЕТ, ТОВ «ТОРНАДО-РЕ»	ПНО	14000, м. Чернігів, вул. Савчука, 9-а
102	ТОВ «СМЕНА «ТРЦ «HOLLYWOOD»	ПНО	14034, м. Чернігів, вул. 77-ї Гв. Дивізії, 1-В
103	ТОВ «ПЛАСТ-БОКС УКРАЇНА»	ПНО	14000, м. Чернігів, вул. Ушинського, 14
104	КП «ЧЕРНІГІВВОДОКАНАЛ» (КНС – 5 од. ВНС – 4 од.)	ЕНО	14017, м. Чернігів, вул. Жабинського, 15
105	АГЗП ТОВ «СВГ Транс»	ВПНО	14000, м. Чернігів, вул. Кільцева, 16б
106	АГЗП ТОВ «СВГ Транс»	ВПНО	14011, м. Чернігів, вул. І.Мазепи, 76а
107	АГЗП ТОВ «СВГ Транс»	ВПНО	14020, м. Чернігів, вул. Маліновського, 36
108	АГНКС АГЗП, ТОВ «Тексил»	ВПНО	14033, м. Чернігів, Проспект Миру, 283
109	АГЗП ТОВ «Зоря-ГАЗ»	ВПНО	14010, м. Чернігів, вул. І. Мазепи, 55е
110	АГЗП ТОВ «Райселькомунбуд»	ВПНО	14031, м. Чернігів, вул. Толстого, 15
111	Багатопаливна АЗС, з пунктом сервісного обслуговування ТОВ «Райселькомунбуд»	ВПНО	14014, м. Чернігів, на розі вулиць Толстого, 159
112	Багатопаливна АЗС, з пунктом сервісного обслуговування ТОВ «Райселькомунбуд»	ВПНО	14021, м. Чернігів, вул. Генерала Белова, 1

Всього: 112 об'єктів

Умовні позначки:

- ВПНО – вибухопожежонебезпечний об'єкт
ХНО – хімічно небезпечний об'єкт
ПНО – потенційно (пожежо) небезпечний об'єкт
ЕНО – екологічно небезпечний об'єкт

Атмосферне повітря

Обсяги викидів в атмосферне повітря міста пересувними джерелами з 2005 року до 2015 року зменшилися на 41%. Починаючи з 2016 року інформація про викиди забруднюючих речовин від пересувних джерел забруднення за регіонами органами державної статистики не розробляється.

Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря у м. Чернігові у 2005-2020 роках

Найменування показника	2005	2010	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Стаціонарними джерелами, тис. т	12,3	19,8	15,1	18,5	13,0	13,2	11,5	7,0
Пересувними джерелами, тис. т ¹	15,7	12,7	9,2	...	...	...	...	...
Всього	28,0	32,5	24,3	...	...	...	...	...

¹ Починаючи з 2016р. інформація про викиди забруднюючих речовин від пересувних джерел забруднення за регіонами органами державної статистики не розробляється

Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря у місті Чернігові у 2005-2020 роках (рис. 1) свідчить про загальну тенденцію до зниження їхніх обсягів: обсяги викидів забруднюючих речовин стаціонарними джерелами скоротилися на 43 %.

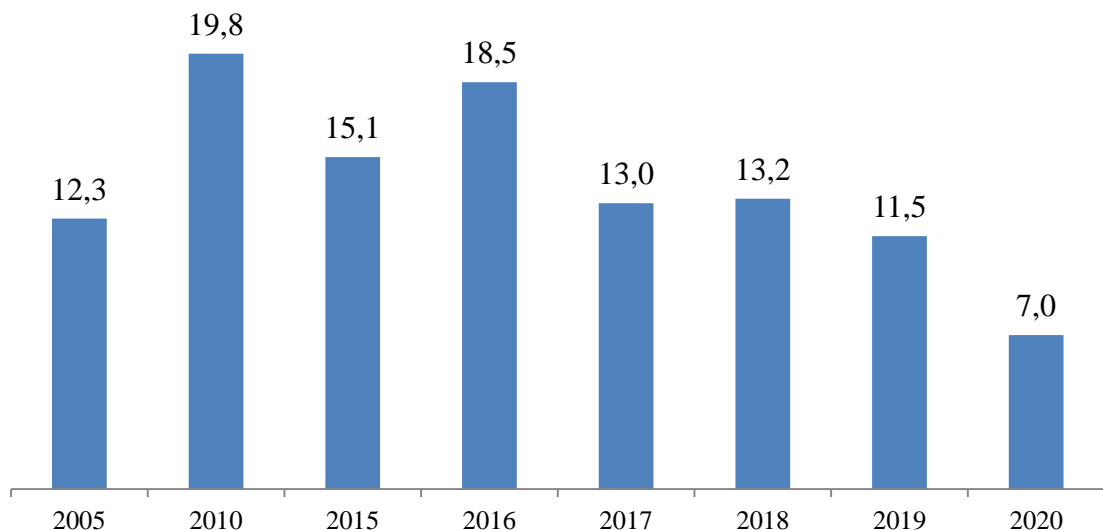

Рис. 1. Динаміка викидів забруднюючих речовин стаціонарними джерелами в атмосферне повітря, тис. т

На один квадратний кілометр території міста у 2020 році в середньому потрапило 89,5 тонн шкідливих речовин, що в 127,9 раза перевищує середній рівень по Чернігівській області (0,7 т на кв. км). Проте, це майже на 65 % менше, ніж у 2010 році.

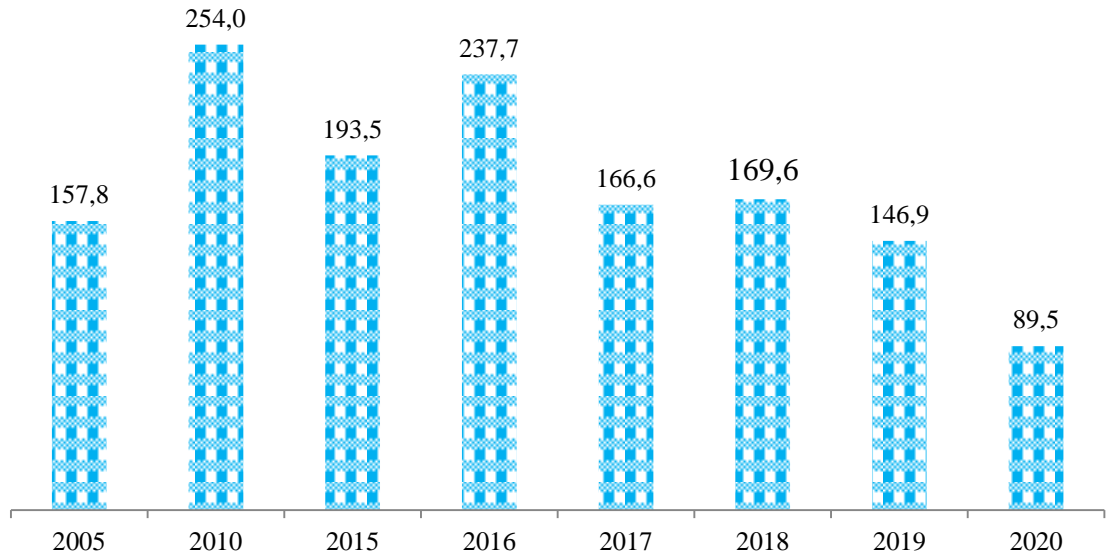

Рис. 2. Щільність викидів забруднюючих речовин від стаціонарних джерел в атмосферне повітря, т на кв. км

Викиди метану та оксиду азоту, які належать до парникових газів, у 2020 році становили, відповідно, 1,2 тис. т та 1,8 тис. т.

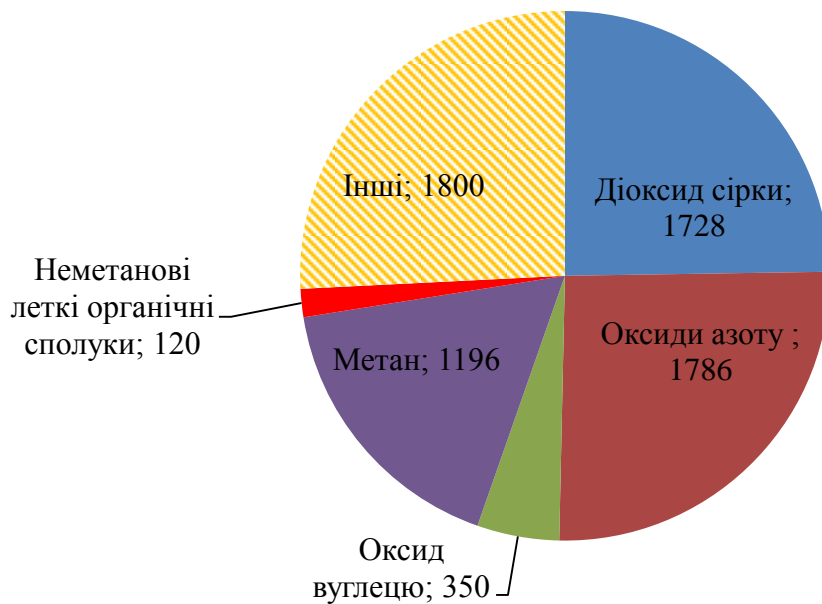

Рис. 3. Структура викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення у 2020 році

Крім вище зазначених речовин, в атмосферу у 2020 році викинуто 1115,7 тис. т діоксиду вуглецю (CO_2), який суттєво впливає на зміну клімату (на 23 % менше від показника 2010 року та на 12 % від показника 2019 року).

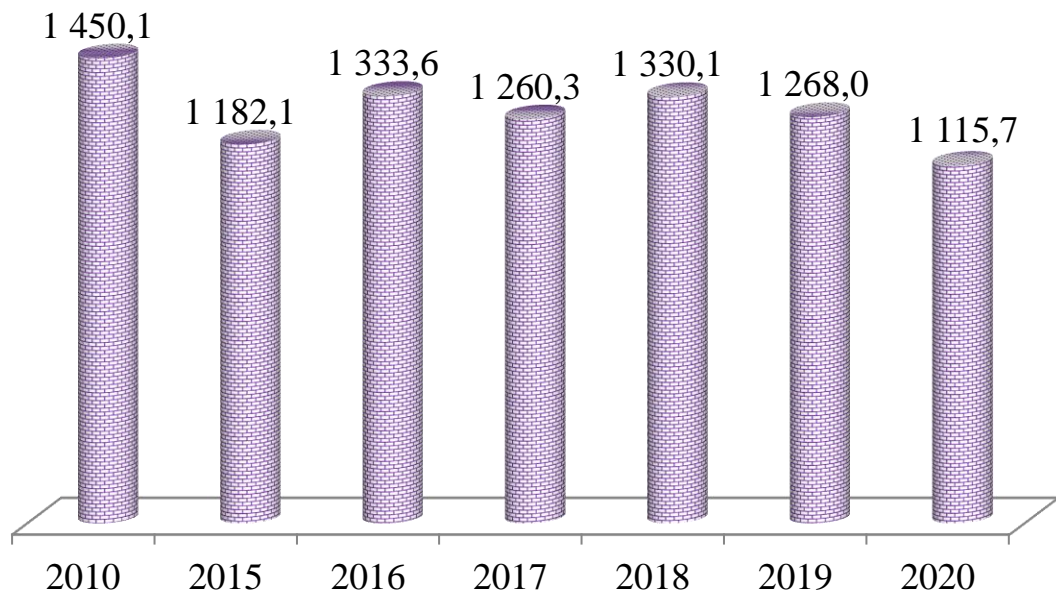

Рис. 4. Динаміка викидів діоксиду вуглецю (CO₂) в атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення, тис. т

Водні ресурси

Річка Десна – лівобережна притока р. Дніпро першого порядку, відповідно до класифікації річок України відноситься до великих річок. Загальна довжина річки становить 1130 км, з яких в межах України – 575 км (за інформацією геопорталу «Державний водний кадастр: облік поверхневих водних об'єктів» – 594 км).

Територією м. Чернігів р. Десна протікає в напрямку зі сходу на південь протяжністю орієнтовно 12 км.

Десна – типова рівнинна річка, має змішаний тип живлення, переважно атмосферний. В загальному об'ємі річкового стоку на долю снігового живлення приходить біля 50 %, дощового – 30 %, підземного – 20 %.

На території України р. Десна не зарегульована (ставки і водосховища на річці не будувалися), завдяки чому підтримується оптимальний гідрологічний режим та забезпечується фільтрація та самоочищення води.

На ділянці до м. Чернігова русло нестійке, звивисте, утворює багато мілин, кіс і перекатів, його ширина 130-200 м, максимальна – 450 м.

Заплава біля м. Чернігів здебільшого двостороння, ширина долини коливається в межах 3-10 км, середня ширина долини 4-5 км. Більша частина заплави покрита луками та широколистяними лісами.

У заплаві р. Десна на південно-східній околиці міста розташовано ряд озер, найбільші з яких - озера Глушець та Магістратське.

Внаслідок того, що режим рівнів озер не є постійним, дані про їх чисельність та основні характеристики постійно змінюються.

Річка Десна має велику природну інтенсивність переформування берегів. Через значну розгалуженість та звивистість (мандрування) русла виникає водна ерозія, яка призводить до постійного розмиву та руйнування берегів. На деяких

ділянках річки спостерігається тенденція до природного спрямлення (прориву) русла. Однією з ділянок, де зафіксоване інтенсивне переформування берегів, є частина лівого берега річки Десна на околиці м. Чернігів (мікрорайон Бобровиця). Розмив берегу спостерігається за 550 м нижче від берегоукріплення, побудованого у 2003-2008 роках.

Річка Стрижень – правобережна притока р. Десна першого порядку, відповідно до класифікації річок України відноситься до малих річок. Загальна довжина річки становить 32 км, в межах міста – орієнтовно 9 км. Протікає в напрямку з півночі на південь та в межах міста (вул. Берегова) впадає в р. Десна. Річка Стрижень зазнає значного антропогенного навантаження, оскільки є приймачем стічних дощових та талих вод майже з усієї території населеного пункту.

Річка Білоус – правобережна притока р. Десна першого порядку, відповідно до класифікації річок України відноситься до малих річок. Загальна довжина річки становить 57 км. Протікає західною околицею м. Чернігів в напрямку з півночі на південь.

Річка зазнає значного антропогенного навантаження, є приймачем зворотних (стічних) вод КП «Чернігівводоканал» Чернігівської міської ради.

За результатами інвентаризації штучних водних об'єктів 2014 року, на території м. Чернігів налічується 6 ставків площею понад 0,5 га.

З них три ставки є русловими та побудовані на р. Стрижень: ставок «Гирловий» площею 7,4 га, ставок «Ялівщина-1» площею 17,9 га, ставок «Ялівщина-2» площею 17,4 га. Ще три ставки – копані, розташовані в південній частині міста: ставок «Яма» площею 2,7 га, ставок «Гідрокар'єр» площею 14,6 га, ставок «Хімволокно» площею 1,5 га.

Ставки використовуються для загального водокористування та рекреації.

Загальний забір води по місту за останні 15 років скоротився на 35,6%, проте чітка тенденція до його скорочення спостерігалась в період до 2016 року.

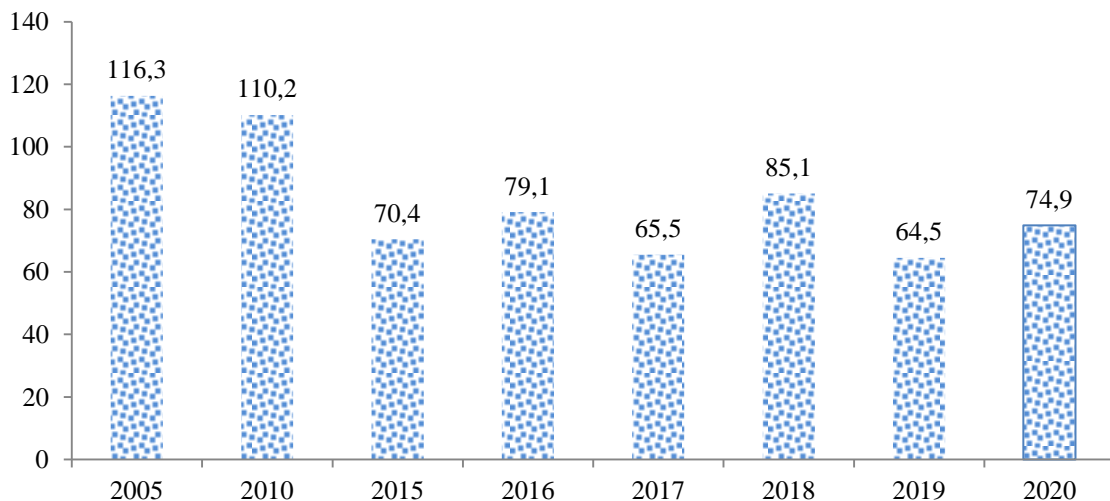

Рис. 5. Динаміка загального забору води у місті Чернігові, млн м³

Динаміка забору води з підземних вод протягом аналізованого періоду в місті невпинно спадає – за 15 років він скоротився на 50 %. Періодичне збільшення загального забору води в цей період відбувалось лише за рахунок поверхневих вод.

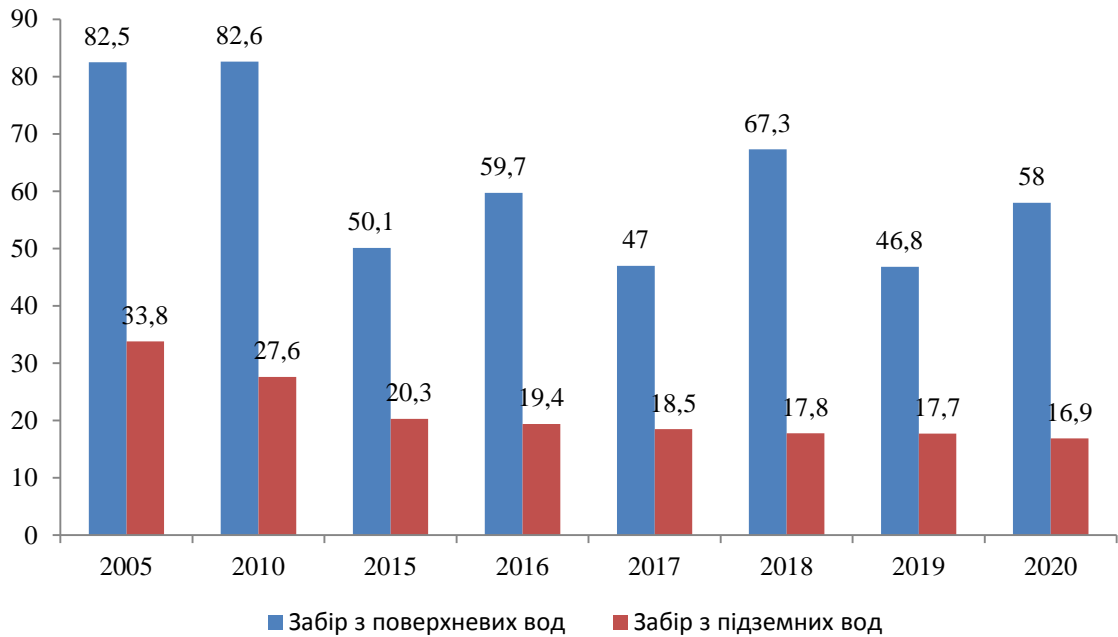

Рис. 6. Динаміка забору води з поверхневих і підземних вод, млн м³

Стан забруднення поверхневих водних ресурсів у межах міста (річки Десна, Стрижень та Білоус) обумовлений як природними факторами, так і діяльністю людини.

Підземні води є джерелом забезпечення комунально-побутових потреб міста, зазнають техногенного впливу.

Найбільшим споживачем води в місті є промисловість – її частка в загальному заборі коливається в межах 75-85% (рис. 8). Другим за величиною споживачем є комунальне господарство (частка в межах 20 %).

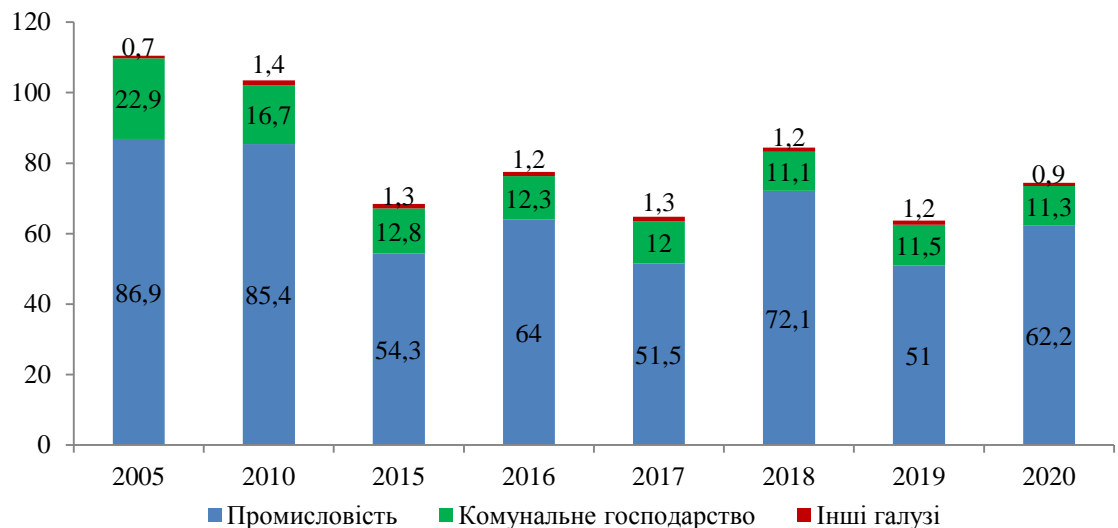
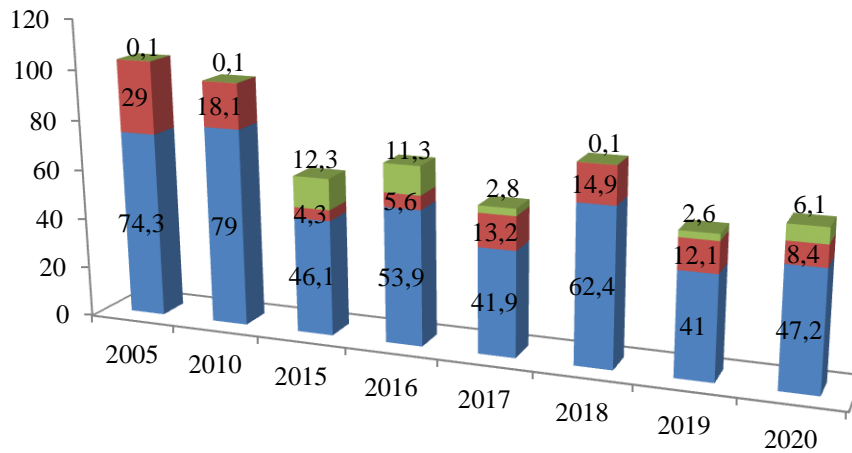

Рис. 7. Галузева структура використання води у місті Чернігові

У загальному об'ємі скиду зворотних вод найбільшу частку займають нормативно чисті без очистки води – 72-82%. Частка нормативно очищених вод не перевищує 10 % і лише у 2015-2016 роках збільшується до 16-19 %, а частка забруднених в ці роки відповідно зменшується до 4-5%, решту досліджуваного періоду вона коливається в межах 12-29 %.

■ Нормативно чисті без очистки води ■ Забруднені води ■ Нормативно очищені води

Рис. 8. Структура скидів зворотних вод у водні об'єкти міста, млн м³

Основні проблеми при очищенні зворотних вод виникають на комплексах очисних споруд, які експлуатуються комунальними підприємствами. Загалом ці проблеми пов'язані з зношеністю обладнання та обмеженістю коштів на проведення поточних ремонтних робіт чи реконструкції в цілому.

Основними забруднюючими речовинами транскордонних водотоків є: органічні речовини, залізо загальне, марганець, іони амонію, фосфатіони.

Земельні ресурси та ґрунти

У відповідності із Законом України «Про охорону культурної спадщини» Чернігів включений до категорії історичних міст.

У місті розташовані організації та установи міського і обласного значення, фінансово-кредитні та інформаційно-консультативні заклади та інші організації сфери бізнесу (виробництво, торгівля, послуги).

Житловий фонд міста на початок 2020 року складав 6709 тис. м².

Незначна частина житлового фонду збереглась із дореволюційних і довоєнних часів.

Ветхий житловий фонд представлений, в основному, одноповерховими дерев'яними будинками і зосереджений в центральній частині міста.

Територія міста, в межах, затверджених Верховною Радою України (постанова № 872-XIV від 08.07.1999), складає 7856,3 га:

- 2080 га – землі громадян, яким вони надані у власність і користування;
- 1247 га – землі закладів, установ, організацій;
- 863 га – землі промислових та інших підприємств;
- 380,8 га – землі підприємств транспорту, зв'язку;
- 166 га – землі частин, підприємств, організацій, навчальних закладів оборони;
- 2,6 га – землі лісогосподарських підприємств;
- 19 га – землі водогосподарських підприємств;
- 1,1 га – землі підприємств, що повністю належать іноземним інвесторам;
- 2897 га – землі запасу та землі, не надані у власність та користування.

Місто являє собою компактну планувальну структуру, що сформувалась на правобережжі р. Десна.

Особлива цінність міського середовища – наявність значної кількості пам'яток історії і культури, унікальних архітектурних ансамблів, які знаходяться в нерозривному зв'язку з оточуючим ландшафтом, що надає місту неповторності і своєрідності.

На території міста розташований регіональний ландшафтний парк «Ялівщина» площею 168,7 га, який є частиною природно-заповідної зони Чернігівської області.

Близько 50% території міста охоплені зонами охорони пам'яток архітектури (охоронні зони заповідника і окремих пам'яток архітектури, зона регулювання забудови, парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва, зона ландшафту, що охороняється, затверджені рішеннями Чернігівського облвиконкому № 90 від 24.04.1989).

Значні території зайняті садовими товариствами (район Лісковиці, північна частина міста, район с. Півці).

Основним діючим на сьогодні містобудівним документом для м. Чернігова є генеральний план, розроблений інститутом «Дніпромисто» у 2002 році і затверджений рішенням десятої сесії двадцять четвертого скликання Чернігівської міської ради від 25.12.2003.

Згідно з генпланом м. Чернігова чисельність населення на проєктний період прийнята 290,0 тисяч осіб.

Аналіз територіальних ресурсів показав, що в місті майже вичерпані вільні території, придатні для житлового будівництва.

Для розміщення всіх видів забудови необхідно орієнтовно 1,2 тис. га, із яких: 0,5 тис. га – територіальні ресурси, що розташовані в існуючих межах міста, 0,7 тис. га – за його межами.

Вибрані напрямки територіального розвитку міста: на північний захід – район «Масани», на захід – район «Новий Білоус» і на схід – район «Бобровиця».

Планувальна стратегія розвитку центральної частини міста полягає в збереженні і розвитку структурних регулярних кварталів, унікальних містобудівних комплексів та комплексів відкритих просторів.

Промислова зона міста включає 8 промислових районів. Промислові підприємства, в основному, розміщені вздовж залізничної колії. Генеральний план передбачає: передислокацію ряду об'єктів із сельбищної зони в промислову зону, виходячи з планувальних та екологічних міркувань, а також використання наявних територіальних резервів для можливого розміщення технопарків, підприємств малого та середнього бізнесу, гаражів.

Ландшафтно-рекреаційна зона формується за рахунок існуючих лісових насаджень, лісопарків Кордівка та Ялівщина, луків в заплаві Десни і планувально пов'язана з приміськими зеленими насадженнями, створюючи єдину розгалужену систему.

Відповідно до генерального плану на період до 2025 року передбачається розміщення житлового будівництва в обсязі 2,1 млн м² загальної площі квартир.

При реалізації цих обсягів будівництва житловий фонд міста, з урахуванням вибуття, з різних причин, існуючого житлового фонду – 75,0 тис. м² загальної площі зростає у 1,4 рази (з 5,20 млн м² до 7,25 млн м²).

У квітні 2021 року укладено договір з Державним підприємством «Український державний науково-дослідний інститут проектування міст «ДІПРОМІСТО» імені Ю. М. Білоконя» на надання послуги «Розроблення проекту містобудівної документації «Внесення змін до Генерального плану м. Чернігова» та плану зонування території міста (зонінгу)». Наразі, виконано перший етап робіт та триває виконання другого та третього етапів з розроблення зазначеного проекту містобудівної документації.

Відходи

Проблема поводження з відходами є однією з найбільш гострих серед низки екологічних проблем, які мають місце в м. Чернігові. Відходи як один із найбільших забруднювачів довкілля накопичуються у місті в масштабах суттєво вищих, ніж відбувається їх знешкодження та використання (рис. 10). Слід відзначити, що загальна тенденція щодо утворення відходів в місті, починаючи з 2015 р., характеризується сповільненням, з 2018 року – незначним зростанням. Дані за 2020 рік, у зв'язку із зміною методики проведення статистичних досліджень (врахування інформації підприємств за місцем реєстрації), є неспівставними з попередніми періодами.

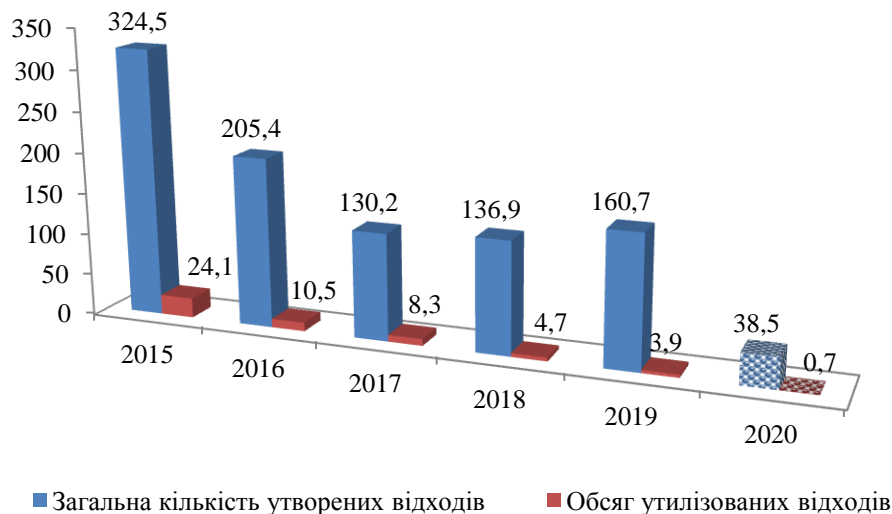

Рис. 9. Утворення та утилізації відходів у м. Чернігові, тис. т

Враховуючи природні та економічні фактори, основну складову в загальній масі відходів, що утворюються в місті, займають тверді побутові відходи та виробничі відходи IV класу небезпеки, які, в основному, видаляються на полігон (сміттєзвалище), накопичувачі тощо. Зміна обсягів відходів, видалених у спеціально відведені місця чи об'єкти (рис. 11), також демонструє тенденцію до зниження – у 2019 порівняно з 2010 показник знизився на 18,4 %. Дані за 2020 рік, у зв'язку із зміною методики проведення статистичних досліджень (врахування інформації підприємств за місцем реєстрації), є неспівставними з попередніми періодами.

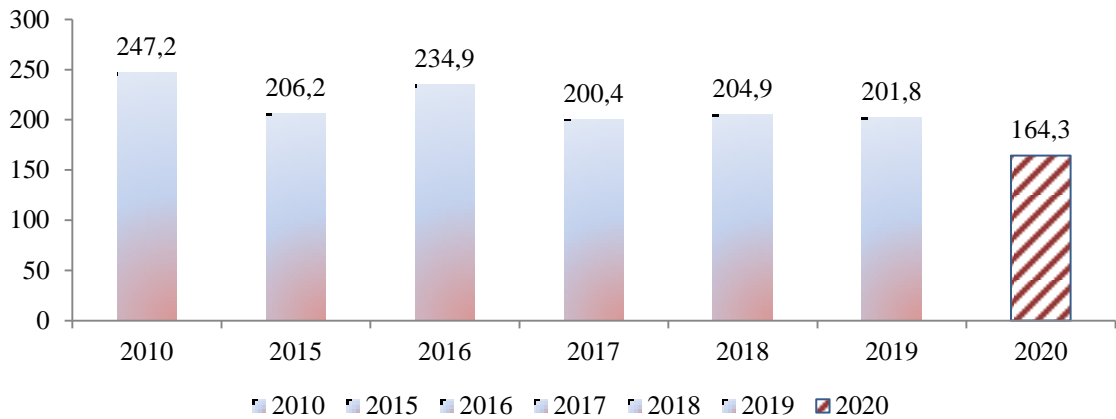

Рис. 10. Обсяги відходів, видалених у спеціально відведені місця, тис. т

Проте загальні обсяги накопичених відходів характеризуються усталеною тенденцією до нарощення: в середньому щорічний приріст до 2020 року склав 218,2 тис. т, або 4,8% (рис. 12). Дані за 2020 рік, у зв'язку із зміною методики проведення статистичних досліджень (врахування інформації підприємств за місцем реєстрації), є неспівставними з попередніми періодами.

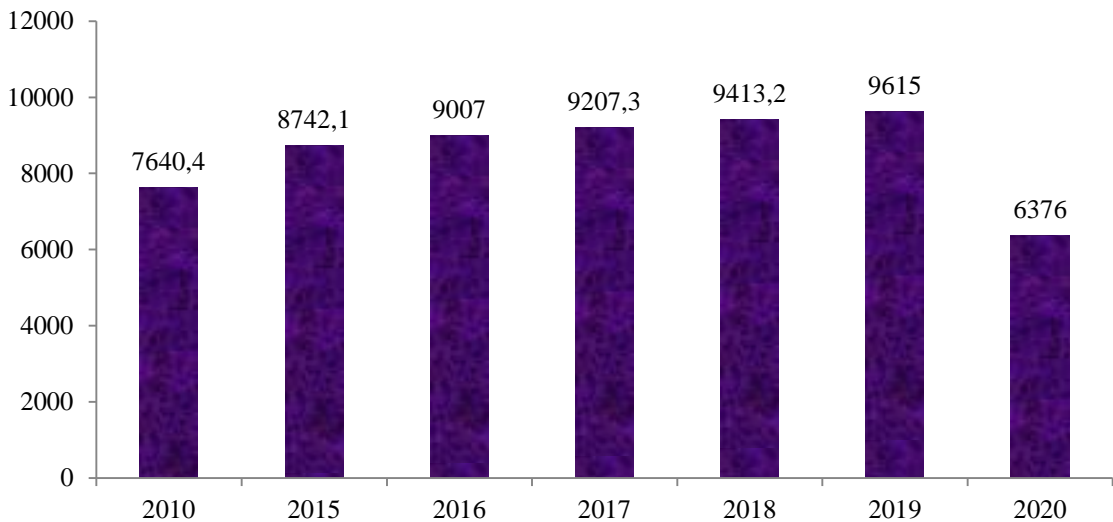

Рис. 11. Динаміка загального обсягу відходів, накопичених протягом експлуатації у спеціально відведених місцях чи об'єктах, млн т

Через відсутність на території міста сміттєпереробних та сортувальних комплексів на полігон та сміттєзвалища потрапляє значна частина відходів, які мають ресурсну цінність і підлягають переробці та утилізації. Основну масу відходів як вторинної сировини складають тара (упаковка) від продуктів харчування та продукції споживання населенням.

Здоров'я населення

За показниками скидання забруднених вод, викидів шкідливих речовин в атмосферу, утворення відходів місто Чернігів відноситься до міст із середнім рівнем негативного впливу на стан здоров'я населення. Експертні висновки

свідчать, що посилення забруднення довкілля призводить до захворюваності на цілий ряд хвороб.

Загальна тенденція уперше зареєстрованих випадків захворювання населення міста носить мінливий характер (рис. 13): періодичні спади чергуються з нарощенням рівня захворюваності, але в порівнянні з попередніми роками, в цілому характерна тенденція до спаду рівня захворюваності.

Інформація за 2020 рік щодо уперше зареєстрованих випадків захворювання населення міста відсутня у зв'язку із набуттям чинності наказу МОЗ України від 04.10.2018 № 1802 «Про затвердження Змін до наказу МОЗ України від 10.07.2007 № 378», що скасовує звітну форму № 12 «Звіт про захворювання, зареєстровані у хворих, які проживають у районі обслуговування лікувально-профілактичного закладу, за 20__рік».

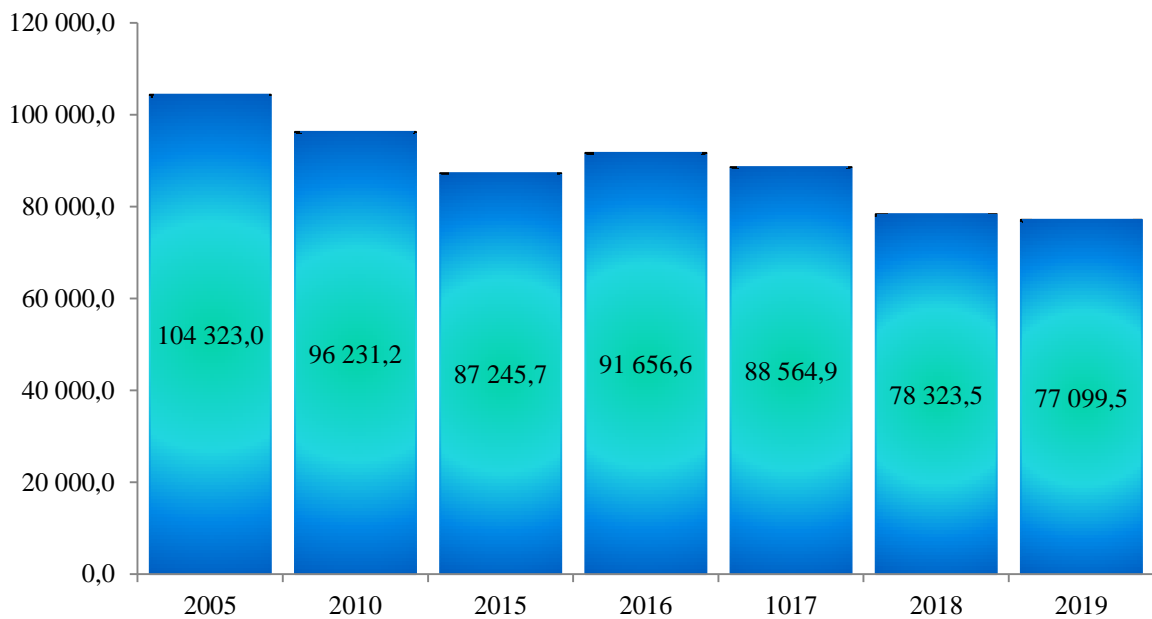

Рис. 12. Кількість уперше зареєстрованих випадків захворювань населення міста Чернігова, показник захворюваності на 100 тис. населення

Більше половини (понад 60%) усіх уперше зареєстрованих випадків захворювань до 2020 року припадає на хвороби органів дихання (рис. 15). В місті зафіксовані одні з найвищих по країні показники захворюваності дітей на хвороби органів дихання.

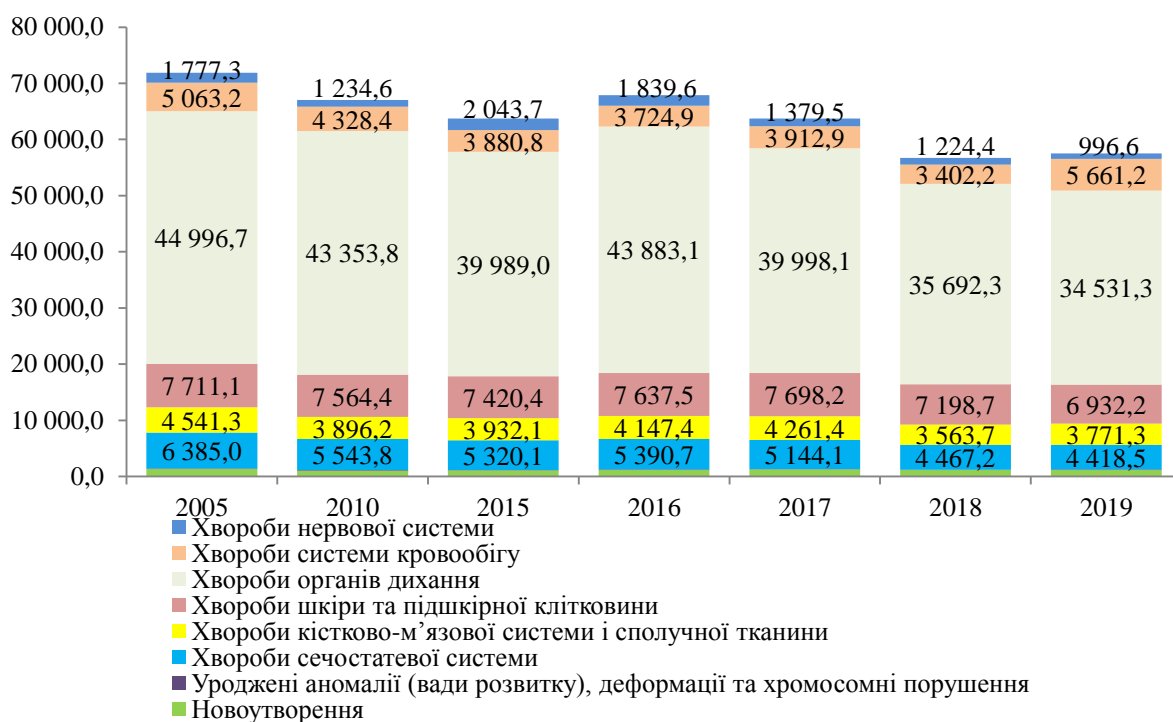

Рис. 13. Кількість уперше зареєстрованих випадків захворювань населення міста Чернігова за класами основних хвороб, показник захворюваності на 100 тис. населення

Суттєві частки (понад 5%) припадають на хвороби ока та придаткового апарату, системи кровообігу, шкіри та підшкірної клітковини, кістково-м'язової системи та сполучної тканини, сечостатевої системи. Місто Чернігів відноситься до регіонів, де показники захворюваності населення на злоякісні новоутворення є вищими за середній рівень по країні (380 хворих на 100 тис. населення). Одними з найвищих по Україні є показники захворюваності населення на туберкульоз.

Впродовж 2020 року в умовах карантинних заходів, пов'язаних з епідеміологічною ситуацією в країні щодо захворюваності населення на гостру респіраторну хворобу COVID-19, медична допомога населенню здійснювалась переважно за екстреними показами, що призвело до зниження показників захворюваності на онкологічну патологію та туберкульоз, а також відсотку профілактичних оглядів, спрямованих на профілактику та раннє їх виявлення.

Так, питома вага онкозахворювань, виявлених при профоглядах у 2020 році, склала 18,2% проти 29,3% у 2019 році. Показник захворюваності на злоякісні новоутворення зменшився на 15,5% та склав 382,8 на 100 тис. населення проти 452,8 у 2019 році. Питома вага вперше виявлених онкозахворювань у I-II стадіях склала 51,7% (область – 44,9%; Україна – 46,6%).

Ситуація з туберкульозом у місті залишається нестабільною. За підсумками 2020 року показник захворюваності населення на туберкульоз зменшився на 34,6% (з 42,5 на 100 тис. населення у минулому році до 27,8 у звітному, по області 2020 – 36,1). У структурі захворюваності туберкульоз легенів складає 84,6% (2019 – 93,3%).

Що ж стосується причин смертності, то основна частка приходить на хвороби системи кровообігу (65 %) та новоутворення (до 20 %), Загалом можна відзначити, що стан здоров'я населення території виявляє доволі тривожні тенденції і вимагає постійного моніторингу.

Причини смертності

Класи захворювань	Показник на 100 тис. населення	
	2019 рік	2020 рік
Хвороби с-ми кровообігу	680,5	769,0
Злоякісні новоутворення	216,3	195,7
Хвороби органів дихання	28,2	91,2
Травми, отруєння, опіки	76,8	69,2
Хвороби органів травлення	48,3	49,0

Показник смертності від онкологічних захворювань у 2020 році склав 195,7 на 100,0 тис. населення, що на 9,5% менше у порівнянні з 2019 роком. Але слід зазначити, що на цей показник вплинула епідситуація, яка призвела до підвищення смертності від гострої респіраторної хвороби COVID-19, тому показник смертності від хвороб органів дихання зріс більше ніж у 3 рази та склав 91,2 на 100,0 тис. населення проти 28,2 у 2019 році.

3. Характеристика стану довкілля, умов життєдіяльності населення та стану його здоров'я на територіях, які ймовірно зазнають впливу

Реалізація заходів проекту Програми вірогідно може впливати на довкілля та здоров'я населення опосередковано через фактори забруднення атмосферного повітря, поверхневих та підземних вод, ґрунтів, видалення зелених насаджень в місті та інше.

За інформацією МОЗ України, найбільш несприятливому впливу шкідливих факторів підлягає населення, яке мешкає в межах санітарно-захисних смуг промислових підприємств, що є порушенням вимог «Державних санітарних правил планування та забудови населених місць»: у міських поселеннях 3,4% проб атмосферного повітря містять забруднюючі речовини у концентраціях, що перевищують гранично допустимі. Тому технічні завдання Програми, які реалізуються на територіях міських поселень, мають розглядатися як зони підвищеної уваги.

За даними Держгеонадр, головними чинниками забруднення ґрунтових вод на більшій частині території України є стоки тваринницьких комплексів, мінеральні добрива, продукти сільгоспхімії, свинець, марганець, нафтопродукти. Забруднення міжпластових підземних вод носить локальний характер, залежить від техногенного навантаження на геологічне середовище та захищеності підземних вод. Ділянки забруднення міжпластових підземних вод знаходяться, переважно, у зоні впливу поверхневого комплексу утилізації дренажних вод гірничо-видобувних робіт, невпорядкованих складів зберігання промислових відходів, мінеральних добрив та отрутохімікатів, тваринницьких комплексів, нафтопереробних заводів та інших локальних об'єктів, що впливають на стан підземних вод.

Концентрація об'єктів захоронення відходів у місцях локалізації виробництва та населення, превалююче забруднення довкілля основними суб'єктами ЖКГ, вплив транспортної інфраструктури на комфортність умов проживання населення створюють необхідність розглядати всі напрямки проекту Програми, спрямовані на модернізацію соціальної та виробничої інфраструктури міста як зони підвищеної уваги.

Оскільки проектом Програми передбачено спрямування заходів на забезпечення комфортних та безпечних умов для життя населення міста, то її реалізація з направлена у тому числі на забезпечення зменшення негативного впливу на довкілля і здоров'я населення, від чого можна очікувати позитивні результати для міста в цілому.

4. Екологічні проблеми, у тому числі ризику впливу на здоров'я населення, які стосуються Програми

Прямо пов'язати ті чи інші наслідки для здоров'я населення з впливом конкретних заходів проекту Програми досить складно, оскільки вплив на здоров'я часто неспецифічний і носить опосередкований характер, має пролонгований прояв, характеризується наявністю часового лагу між моментом виникнення та проявом наслідків. Можуть спостерігатися кумулятивні ефекти, пов'язані з декількома видами господарської діяльності. Так, наприклад, захворювання дихальної системи можуть бути наслідками впливу як об'єктів паливноенергетичного комплексу, так і транспорту.

Заходи проекту Програми мають забезпечити поступове виконання природоохоронних заходів і як наслідок, подолання ключових екологічних проблем міста, серед яких нижчеперелічені:

- 1) забруднення атмосферного повітря викидами забруднюючих речовин;
- 2) забруднення водних об'єктів скидами забруднюючих речовин із зворотними водами підприємств житлово-комунального господарства та підприємств промислового сектору;
- 3) забруднення підземних водоносних горизонтів;
- 4) порушення гідрологічного та гідрохімічного режиму малих річок міста;
- 5) підтоплення земель міста;
- 6) поведження з відходами I-III класів небезпеки;
- 7) утилізація відходів енергетичної галузі промисловості;
- 8) поширення екзогенних геологічних процесів;
- 9) збереження природно-заповідного фонду;
- 10) загроза втрати земель через розмив берегів та відрізання територій.

5. Зобов'язання у сфері охорони довкілля, у тому числі пов'язані із запобіганням негативному впливу на здоров'я населення, встановлені на міжнародному, державному та інших рівнях, що стосуються Програми, а також шляхи врахування таких зобов'язань під час її підготовки

Основними міжнародними правовими документами щодо СЕО є Протокол про стратегічну екологічну оцінку (Протокол про СЕО) до Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті (Конвенція Еспо), ратифікований Верховною Радою України (№562-VIII від 01.07.2015), та Директива 2001/42/ЄС про оцінку впливу окремих планів і програм на навколишнє середовище, яка внесена до виконання плану заходів з виконання Угоди Про Асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, який затверджений постановою КМУ від 25 жовтня 2017 № 1106, Бернської Конвенції про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існуючих в Європі.

Засади екологічної політики України визначені Законом України «Про основні засади (Стратегію) державної екологічної політики на період до 2030 року» (ухвалено Верховною Радою України 28 лютого 2019 року).

Законом України «Про інвестиційну діяльність» (№ 1560-XII від 18.09.1991) встановлюється заборона інвестування в об'єкти, створення і використання яких не відповідає вимогам санітарно-гігієнічних, радіаційних, екологічних, архітектурних та інших норм, встановлених законодавством України (ст.4). В разі порушення екологічних, санітарногігієнічних та архітектурних норм державний орган може прийняти рішення про зупинення або припинення інвестиційної діяльності (ст.21).

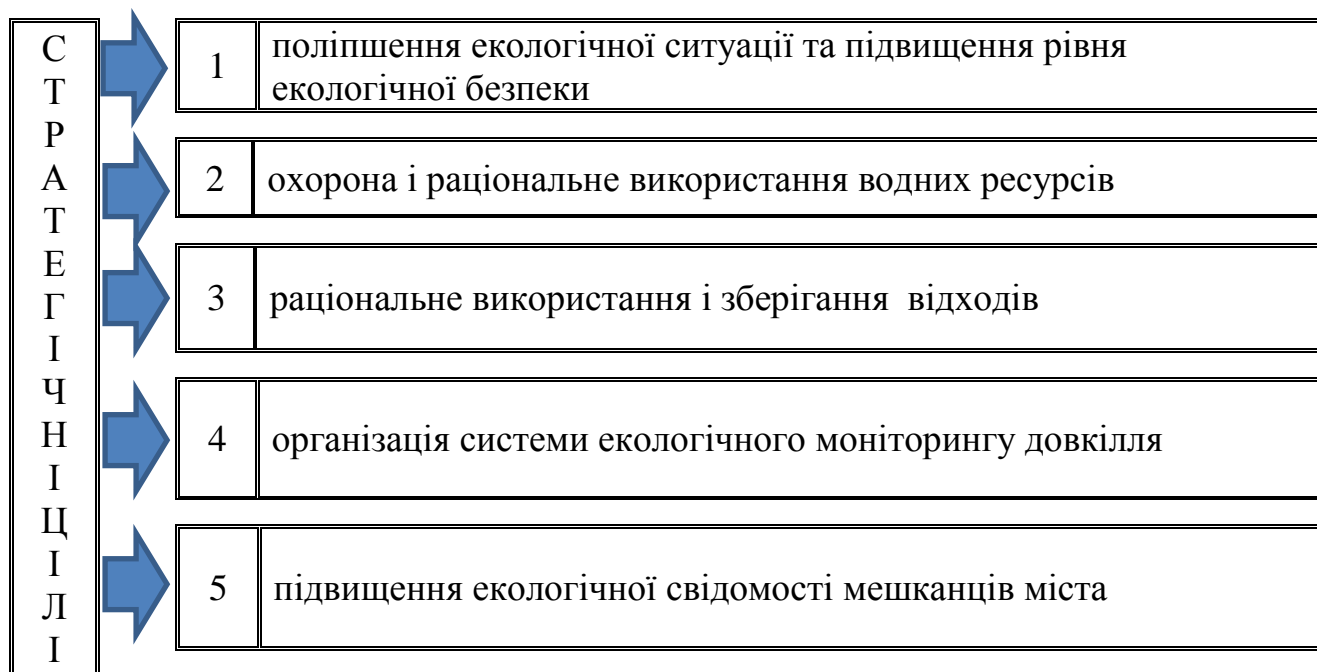
Основним практичним інструментом реалізації завдань у сфері екологічної безпеки міста Чернігова виступає Програма поліпшення екологічного стану міста Чернігова на 2021 – 2025 роки (в галузі житлово-комунального господарства), яка узгоджується з положеннями Закону «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року».

Програма поліпшення екологічного стану міста Чернігова на 2021 – 2025 роки (в галузі житлово-комунального господарства) враховує головні завдання в законодавчих і нормативних актах з питань екології та визначає основні цілі і заходи з поліпшення екологічного стану міста на 2021-2025 роки.

**ПРОГРАМА ПОЛІПШЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО
СТАНУ МІСТА ЧЕРНІГОВА НА 2021 – 2025 РОКИ
(В ГАЛУЗІ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО
ГОСПОДАРСТВА)**

М Е Т А:

Створення умов для забезпечення екологічної безпеки, охорони навколишнього природного середовища та поліпшення його стану, реалізації ефективної природоохоронної політики на місцевому рівні

Програма поліпшення екологічного стану міста Чернігова на 2021 – 2025 роки (в галузі житлово-комунального господарства) розроблена управлінням житлово-комунального господарства Чернігівської міської ради, за участі управління архітектури та містобудування Чернігівської міської ради та інших виконавчих органів Чернігівської міської ради.

Координацію та контроль за ходом виконання Програми поліпшення екологічного стану міста Чернігова на 2021 – 2025 роки (в галузі житлово-комунального господарства) покладено на управління житлово-комунального господарства Чернігівської міської ради, організацію процесу виконання – на управління житлово-комунального господарства Чернігівської міської ради, управління архітектури та містобудування Чернігівської міської ради, інші виконавчі органи Чернігівської міської ради та інші суб'єкти господарювання.

6. Опис наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, у тому числі вторинних, кумулятивних, синергічних, коротк-, середньо- та довгострокових, постійних і тимчасових, позитивних і негативних наслідків

План заходів включає ряд проектів, що можуть мати вплив на довкілля, у тому числі на здоров'я населення. Проаналізувавши зміст основних завдань,

заходів та проєктів, робоча група виявила можливі екологічні наслідки для довкілля та здоров'я населення, детальний опис яких наведено у таблиці нижче.

	Завдання, захід, проєкт	Опис наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення
1	Реконструкція об'єкту «Екологічне покращення гідрологічного режиму та санітарного стану водойми №3 в районі вул. Стрілецької у м. Чернігові	Покращення екологічної ситуації
2	Внесення змін до Генерального плану м. Чернігова з розробленням плану зонування міста	Позитивний вплив на довкілля
3	Реалізація концепції розвитку озеленення міста Чернігова на 2021-2025 роки	Поліпшення екологічного, санітарного стану та естетичного вигляду міста
4	Затвердження проєкту «Історико-архітектурний опорний план м. Чернігова» з визначенням меж і режимів використання зон охорони пам'яток та історичних ареалів	Позитивний вплив на довкілля
5	Розроблення проєктів детальних планів окремих територій міста	Позитивний вплив на довкілля
6	Розробка містобудівної документації	Екологічний вплив відсутній
7	Створення сучасних конкурентоспроможних туристичних продуктів та послуг	Реалізація проєкту не несе за собою негативного впливу на довкілля, сприятиме формуванню екологічно-орієнтованого мислення відпочиваючих
8	Розвиток туристично-рекреаційного потенціалу міста	Створення психологічно і екологічно комфортного простору для туристів та мешканців міста.
9	Підвищенні якості надання комунальних послуг	Поліпшення стану екологічної безпеки територій, скорочення обсягу викидів парникових газів в атмосферу (CO ₂)
10	Підвищення енергоефективності будівель бюджетної сфери та житлового фонду	Скорочення обсягу шкідливих викидів парникових газів (CO ₂) за рахунок зменшення споживання будівлями паливно-енергетичних ресурсів
11	Забезпечення екологічно-безпечного збирання, перевезення, зберігання, оброблення, утилізації, видалення, знешкодження і захоронення відходів та небезпечних хімічних речовин.	Запобігання та попередження забруднення об'єктів довкілля. Зменшення екологічних ризиків та потенційне максимальне використання вторинних ресурсів. Зменшення шкідливого впливу на довкілля та здоров'я людей
12	Моніторинг забруднення підземних та поверхневих вод у районі ставків-накопичувачів рідких токсичних промислових	Зменшення негативного техногенного впливу на навколишнє природне середовище та здоров'я людини Створення умов для безпечного проживання та життєдіяльності населення

	відходів та полігону твердих побутових відходів (район "Масани")	
13	Будівництво контейнерних майданчиків	Зменшення екологічних ризиків та потенційне максимальне використання вторинних ресурсів. Зменшення шкідливого впливу на довкілля та здоров'я людей
14	Благоустрій приватного сектора та поліпшення умов проживання мешканців цих районів	Вирішення проблем приватного сектору з капітального ремонту доріг, проїздів, мереж зовнішнього освітлення, мереж водопостачання, водовідведення, відведення дощових та талих вод
15	Будівництво, реконструкція, капітальний та поточний ремонт об'єктів вулично-дорожньої мережі з забезпеченням облаштування велосипедної інфраструктури	Зменшення забруднення довкілля викидами забруднюючих речовин, які утворюються при спалюванні палива Покращення технічного стану автомобільних доріг, збільшення їх пропускної здатності, поліпшення екологічного стану у мікрорайонах міста
16	Будівництво та реконструкція мереж зливової каналізації та очисних споруд	Поліпшення стану екологічної безпеки територій, зменшення концентрацій азоту та фосфору до нормативних вимог на скид в водні об'єкти.
17	Проведення поточного ремонту та утримання очисних споруд та мереж зливової каналізації з гідродинамічним очищенням	Поліпшення стану екологічної безпеки територій, зменшення концентрацій азоту та фосфору до нормативних вимог на скид в водні об'єкти.
18	Будівництво, капітальний ремонт, реконструкція, поточний ремонт та технічне обслуговування мереж зовнішнього освітлення	Економія енергоресурсів шляхом впровадження енергозберігаючих заходів. Підвищення надійності та якості енергозабезпечення міста.
19	Реконструкція мереж водопостачання та водовідведення	Поліпшення стану екологічної безпеки територій, стану підземних ґрунтових вод
20	Реконструкція та капітальний ремонт скверів, парків, бульварів, набережних, зелених зон та зон відпочинку біля води	Позитивний вплив на екологічну ситуацію. Оновлення існуючих та створення нових зон масового відпочинку мешканців міста, створення безпечних та комфортних умов активного відпочинку мешканців міста
21	Реконструкція, капітальний ремонт мережі міського електротранспорту та оновлення рухомого складу	Сприяння розвитку екологічного виду транспорту – міського електротранспорту та зменшенню втрат електроенергії

7. Заходи, що передбачається вжити для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків

Нижче запропоновані доцільні та досяжні заходи (ДДЗ), які передбачається вжити на етапах розробки проєкту Програми, її виконання та моніторингу й реалізації.

Проєкт програми включає заходи та перелік інвестиційних проєктів, що не матимуть безпосередній вплив на довкілля та здоров'я населення, але

можуть генерувати вторинні, кумулятивні та синергетичні ефекти у короткостроковій, середньо- та довгостроковій перспективах.

Для запобігання, зменшення, пом'якшення негативних наслідків реалізації завдань Програми, а також вжиття заходів щодо їх усунення, пропонується три групи ДДЗ:

- методичної та експертної підтримки;
- техніко-інструментального забезпечення;
- інформаційно-консультаційного супроводу;

Група заходів методичної та експертної підтримки включає:

- фокусування на випереджаючий аналіз кількісних та якісних характеристик стану довкілля, умов життєдіяльності населення та стану його здоров'я на території м. Чернігова;

- організацію і впровадження на території міста системи моніторингу фактичного впливу на довкілля, умови життєдіяльності населення та стан його здоров'я у процесі реалізації Програми, формування зворотного зв'язку та здійснення процедур можливого коригування чи внесення змін до Програми за даними моніторингу;

- забезпечення системи постійного моніторингу стандартизованими методиками оцінювання стану довкілля, умов життєдіяльності населення та стану його здоров'я.

Група заходів техніко-інструментального забезпечення включає:

- забезпечення системи постійного моніторингу необхідними технічними засобами (аналітичні приладові комплекси) і комп'ютерною технікою та ліцензованим програмним забезпеченням відповідних уповноважених органів;

Група заходів інформаційно-консультаційного супроводу охоплює:

- формування системи своєчасного, адекватного та ефективного інформування громадськості та організації громадського обговорення щодо запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків впливу на складові довкілля, умови життєдіяльності населення та стан його здоров'я виконання Програми, у т. ч. на основі даних моніторингу та з формуванням пропозицій і рекомендацій громадськості.

8. Обґрунтування вибору виправданих альтернатив, що розглядалися, опис способу, в який здійснювалася стратегічна екологічна оцінка

У процесі здійснення стратегічної екологічної оцінки було розглянуто наступні альтернативи:

Альтернатива 1 «Нульовий сценарій» – опис, прогнозування та оцінка ситуації у випадку незатвердження Програми.

Заходи з покращення довкілля будуть здійснюватися без чітко визначеного плану, яким передбачено цілі та завдання з охорони довкілля. Це призведе до збереження тенденцій, що сформувалися у місті Чернігові стосовно стану довкілля та здоров'я населення. Такий подальший розвиток не відповідає пріоритетам державної екологічної політики.

Альтернатива 2 «Прийняття Програми» – опис, прогнозування та оцінка ситуації у випадку затвердження Програми.

Заходи Програми, в тому числі з покращення довкілля, будуть здійснюватися відповідно до стратегічних цілей та завдань. Це призведе до зміни тенденцій, що сформувалися у місті Чернігові стосовно стану довкілля та здоров'я населення. Такий сценарій відповідає пріоритетам державної екологічної політики.

Оцінка ймовірного негативного впливу на довкілля та стан здоров'я населення відповідно до контрольного переліку за альтернативними варіантами

Чи може реалізація спричинити	Негативний вплив	
	Нульовий сценарій	Прийняття Програми
1	2	3
Повітря		
Збільшення викидів забруднюючих речовин від стаціонарних джерел?	+/-	+/-
Збільшення викидів забруднюючих речовин від пересувних джерел?	+	+
Погіршення якості атмосферного повітря?	+	-
Появу джерел неприємних запахів?	+/-	-
Зміни повітряних потоків, вологості, температури або ж будь-які локальні чи регіональні зміни клімату?	-	-
Водні ресурси		
Збільшення обсягів скидів у поверхневі води?	+/-	+/-
Будь-які зміни якості поверхневих вод (зокрема, таких показників, як температура, розчинений кисень, прозорість, але не обмежуючись ними)?	+	+/-
Збільшення скидання шахтних і кар'єрних вод у водні об'єкти?	-	-
Значне зменшення кількості вод, що використовуються для водопостачання населенню?	-	-
Збільшення навантаження на каналізаційні системи та погіршення якості очистки стічних вод?	+	-
Появу загроз для людей і матеріальних об'єктів, пов'язаних з водою (зокрема таких, як паводки або підтоплення)?	+	+/-
Зміни напрямів і швидкості течії поверхневих вод або зміни обсягів води будь-якого поверхневого водного об'єкту?	+/-	+/-
Порушення гідрологічного та гідрохімічного режиму малих річок регіону?	+	-
Зміни напрямку або швидкості потоків підземних вод?	-	-
Зміни обсягів підземних вод (шляхом відбору чи скидів або ж шляхом порушення водоносних горизонтів)?	+/-	-
Забруднення підземних водоносних горизонтів?	+/-	-
Відходи		
Збільшення кількості утворюваних твердих побутових відходів?	+/-	-
Збільшення кількості утворюваних чи накопичених промислових відходів IV класу небезпеки?	+/-	-
Збільшення кількості відходів I-III класу небезпеки?	+/-	+/-
Спорудження еколого-небезпечних об'єктів поводження з відходами?	+/-	-
Утворення або накопичення радіоактивних відходів?	+/-	-
Земельні ресурси		
Порушення, переміщення, ущільнення ґрунтового шару?	+	+/-

Будь-яке посилення вітрової або водної ерозії ґрунтів?	+/-	-
Зміни в топографії або в характеристиках рельєфу?	+/-	-
Появу таких загроз, як землетруси, зсуви, селеві потоки, провали землі та інші подібні загрози через нестабільність літогенної основи або зміни геологічної структури?	-	-
Суттєві зміни в структурі земельного фонду, чинній або планованій практиці використання земель?	+	-
Населення та інфраструктура		
Зміни в локалізації, розміщенні, щільності та зростанні кількості населення будь-якої території?	+	+
Вплив на нинішній стан забезпечення житлом або виникнення нових потреб у житлі?	-	-
Суттєвий вплив на нинішню транспортну систему? Зміни в структурі транспортних потоків?	+	-
Необхідність будівництва нових об'єктів для забезпечення транспортних сполучень?	+/-	+/-
Потреби в нових або суттєвий вплив на наявні комунальні послуги?	+	+/-
Появу будь-яких реальних або потенційних загроз для здоров'я людей?	+	-
Екологічне управління та моніторинг		
Погіршення екологічного моніторингу?	+	-
Усунення наявних механізмів впливу органів місцевого самоврядування на процеси техногенного навантаження?	+	-
Стимулювання розвитку екологічно небезпечних галузей виробництва?	+/-	+/-
Інше		
Підвищення рівня використання будь-якого виду природних ресурсів?	+	+/-
Суттєве вилучення будь-якого невідновного ресурсу?	+/-	-
Збільшення споживання значних обсягів палива або енергії?	+/-	-
Суттєве порушення якості природного середовища?	+/-	-
Появу можливостей досягнення короткотермінових цілей, які ускладнюватимуть досягнення довготривалих цілей у майбутньому?	+	-
Такі впливи на довкілля або здоров'я людей, які самі по собі будуть незначними, але у сукупності викличуть значний негативний екологічний ефект, що матиме значний негативний прямий або опосередкований вплив на добробут людей?	+	+/-

На основі проведеного аналізу Робоча група встановила, що найсприятливішим варіантом буде затвердження запропонованої Програми.

У ході виконання СЕО Робоча група зіткнулася з рядом проблем, які суттєво ускладнюють більш повне і глибоке здійснення СЕО для Програми, зокрема:

1. Недостатність джерел для аналізу інформації. Державна статистична служба України (ДССУ) не структурує і не аналізує достатньо глибоко і повно наступні компоненти сфери охорони довкілля, природокористування, охорони здоров'я і громадського здоров'я, що необхідні для розроблення проекту Програми на місцевому рівні: атмосферне повітря, водні ресурси в усіх їх видах, земельні ресурси та ґрунти, біорізноманіття (рослинний і тваринний

світ, лісові ресурси, об'єкти і території ПЗФ), відходи (ТПВ, відходи промислового виробництва, небезпечні, токсичні і медичні відходи, радіоактивні відходи, відходи сільськогосподарського виробництва тощо), промислові і комунальні стоки, охорона здоров'я і медицина загалом.

2. Слабкість і нерозвиненість ефективних форм партнерської взаємодії в трикутнику «влада – екологічна громадськість – науковці і експерти». Причин і чинників зазначеної слабкості і нерозвиненості ефективних форм взаємодії задля більш повного і глибокого здійснення СЕО доволі багато. Подібне ускладнення, в першу чергу, викликане тим, що досвіду і практики подібної взаємодії в рамках імплементації Угоди Україна – ЄС, нового екологічного законодавства (Закон України «Про стратегічну екологічну оцінку», Закон України «Про оцінку впливу на довкілля» та ін.) ще дуже мало.

3. Відсутність досвіду і практики організації ефективного і комплексного моніторингу стану довкілля на рівні регіону і міста та системи реагування на його результати.

9. Заходи, передбачені для здійснення моніторингу наслідків виконання Програми для довкілля, у тому числі для здоров'я населення

СЕО не завершується прийняттям рішення про затвердження Програми. Значущі наслідки для довкілля, умов життєдіяльності населення та стану його здоров'я повинні відслідковуватися під час реалізації заходів Програми, зокрема, з метою виявлення непередбачених несприятливих наслідків і вжиття заходів щодо їх усунення.

Результати моніторингу мають бути доступними для органів влади та громадськості. Протокол про СЕО встановлює необхідність здійснення моніторингу значного впливу на довкілля, умов життєдіяльності населення та стану його здоров'я від реалізації затвердженої Програми економічного та соціального розвитку м. Чернігова на 2022 рік.

Моніторинг може бути використаний для:

- порівняння очікуваних і фактичних наслідків, що дозволяє отримати інформацію про стан довкілля, умов життєдіяльності населення та стан його здоров'я у ході реалізації Програми;
- отримання інформації, яка може бути використана для поліпшення майбутніх оцінок (моніторинг як інструмент контролю якості СЕО);
- перевірки дотримання екологічних вимог, встановлених відповідними органами влади;
- перевірки того, що Програма виконується відповідно до затвердженого документу, включаючи передбачені заходи із запобігання, скорочення або пом'якшення несприятливих наслідків.

Моніторинг фактичного впливу на довкілля, умови життєдіяльності населення та стан його здоров'я у ході реалізації Програми здійснюється відповідними уповноваженими органами та структурними підрозділами Чернігівської міської ради.

Для проведення моніторингу можуть бути використані як існуючі засоби та методи, так і спеціально удосконалені та удосконалені для цілей СЕО інструменти.

Чернігівська міська рада може залучати до моніторингу за згодою державні органи виконавчої влади (в т.ч. територіальні), державні служби, представників громадськості і бізнесу.

Моніторинг базується на використанні переліку нижченаведених показників (індикаторів) за кожної із проблемних сфер. Система запропонованих в Програмі індикаторів включає еколого-економічні та екологічні індикатори.

Кількість екологічних індикаторів може бути змінено, виходячи із плану статистичних спостережень на календарний рік.

Екологічні індикатори для моніторингу виконання Програми

№	Індикатор
	Забруднення атмосферного повітря
1	Викиди найпоширеніших забруднюючих речовин в атмосферне повітря
2	Якість атмосферного повітря в м. Чернігів
3	Викиди в атмосферне повітря від стаціонарних джерел, т на рік
	Водні ресурси
4	Обсяги забору та використання свіжої води
5	Обсяги скидання зворотних вод у водні об'єкти
6	Обсяги скидання очищених і недостатньо очищених зворотних вод у водні об'єкти
7	Обсяги скидання стічних вод КП «Чернігівводоканал»
	Енергетика
8	Споживання енергоресурсів населенням на 1 тис. мешканців
9	Питомий обсяг енергоспоживання мережі освітлення
10	Використання первинного палива (газ, вугілля, тощо) для генерування теплової енергії
	Відходи
11	Обсяги утворення, накопичення та утилізації ТПВ
12	Обсяги утворення, накопичення та утилізації промислових відходів, в т.ч. небезпечних (токсичних) I-III кл. небезпеки
13	Утворення ТПВ відходів на душу населення
	Здоров'я населення
14	Кількість новоутворень у жителів міста
15	Рівень смертності
16	Рівень захворюваності

10. Опис ймовірних транскордонних наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення (за наявності)

За проведеною оцінкою відсутня ймовірність транскордонних наслідків у результаті затвердження та реалізації Програми.

11. Резюме нетехнічного характеру

1. За підсумками СЕО підготовлено «Звіт про стратегічну екологічну оцінку Програми економічного і соціального розвитку міста Чернігова на 2022 рік», щодо якого організовано інформування та обговорення громадськості міста та регіону.

2. Аналіз трендів стану довкілля в місті виявив тенденції зменшення викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря, скорочення забору свіжої води та зменшення скидів зворотних вод, зростання обсягів накопичення відходів. Відзначається зростання рівня захворюваності та одні з найвищих в Україні показники смертності.

3. Заходи та інвестиційні проєкти в рамках Програми, за умов їх належного виконання, не несуть негативних наслідків для довкілля та здоров'я населення, а також враховують можливості і переваги, які продукуються в результаті покращення екологічної ситуації у формі кумулятивних, мультиплікативних та синергічних ефектів в межах регіональної господарської системи.

4. У Звіті СЕО Програми на виконання обґрунтованих рекомендацій запропоновано впровадити інструменти ефективного і багатостороннього моніторингу впливів на довкілля, у тому числі на здоров'я населення. Запропоновано систему індикаторів проведення моніторингу відповідно до ключових екологічних викликів та потенційних ризиків реалізації Програми.

З огляду на зазначене, можна стверджувати, що в цілому розроблення проєкту Програми було проведено з урахуванням ймовірних впливів на довкілля та стан здоров'я населення з прагненням нівелювати негативні наслідки. Реалізація Програми за умови дотримання екологічних вимог має сприяти зменшенню антропогенного навантаження на довкілля, поліпшенню здоров'я населення та умов його життєдіяльності.

Заступник міського голови,
голова робочої групи з проведення
стратегічної екологічної оцінки (СЕО)
проєкту Програми економічного та
соціального розвитку м. Чернігова
на 2022 рік

Віктор ГЕРАЩЕНКО